

מ.ד. בראנדשטר - "סופר פשוט"

סיפורים

מאת מרדכי ברנדשטר

ההדיר, הוציא מבית הוצאה

ברש"פ פינגולד

ספריית זרות,

הוצאת מוסד ביאליק,

ירושלים, 243 עמוד

חלקו של מ.ד. בראנדשטר כמו
 פר בעל ייחוד ספרותו האמנותי בפי
 ני עצמו נתקפה בעמק על ידי מבקרי
 וז הספרות העברית וכותבי תולדות
 תורה דומה שהיה זה. מ. רבינוח
 אשר היטיב לסכם גישה זו של בקר
 רת הספרות בשפה שציידי את בראנד-
 שטר, בתוך בעל הביטא אסידי הי'
 כותב רק לשם הענוג עצמו, הוא
 כותב ושחק, האנו קראים ושוחי
 קים עברי (בהקדמתו לכל כתיבי
 עמ.ד. בראנדשטר, א, הרשה תרש"ו
 עמ. IX). הנטייה לקבל תמיכה זו
 של בראנדשטר התחזקה עוד יר
 תר משנסמכו המבקרים על תוכני
 תו המובהקת של הסופר לביטול-
 עצמי בדברים שבעלי-פה ושככתב.

על ענותונו מספר מ. שלאנגר
 (משה בן בנאם) ברשימתו "ישנה
 קלה עס.מ.ד. בראנדשטר" (הש"י
 לב, 29 ביולי, 1930, עמ' 603-604).
 את גופה מצבתי ביקש לכתוב כי
 עצמי, והורה, כי בנוסף על שמו
 יצוינו תאריכי, הלידה והפטירה בלי
 בד, באסווי - לפי ערות נכדו -
 בנאם מצבתי לא פורשה כל זכות
 שלי, לא גולדלי לא כרונולוגי ולא
 בוכותי (רומן בראנדשטר, פשיחה
 אבי וקני רפי, 4 ביולי, 1941).
 ואולם הגוטה-שונה במיכתבו הקל
 כחשיבות מיפעלו הספרותי וחלקו
 כספרות העברית: "... על דבר
 פעלי המעט בשה ספרותנו(:

כתבתי איזו סיפורים קטנים בכמה
 תם וכל שכן באיכותם ופי כמותי
 יודע כי לא משום ישראלים היו
 לכך אלא משום שדורם, דור 'השי'
 חרי' עיה (עליו השלום) היה ראוי
 לכך, ובו לשם ולפרסום בשעתם'
 (רפי, יא בסיחן, תרצ"ח; וכתב
 בתרשי"א לאברהם כנאנ).

מספר סיפורים בעלמא

באוקטובר-נובמבר הקצרה שפרסם
 בהוצאה (ירד שבט, תרש"ו) נקט
 מירה דומה של ענותונו בתגובה
 עצמי: רק סופר ער אי אנוכי
 לאשרם של 'הקוראים הנכבדים'
 וביתר לא סרי אני, שכן
 ראה עצמי כ...סופר (... ובעל'
 בית מלאכת שכן ורשעים'
 (עמ' 364). כל שנתסס בתחב
 צניעותו, לא נתן לבו לזימת ההומור
 שבה היטיב לבטא את מהותו כי
 יוצר.

כמוס כד, נאחזו המבקרים באי
 מירה דומה שניתוספה כאפילוג לי
 סיפורו הבידוני דברים כתיבה כי
 אילו נאמרו כפי הסופר יזמנת
 ולא כפי הסופר: "ימה הפעך
 ומנפת פניך? אשמע את קול הקר
 רח שואל לתמו(... ומה הפעך אפוא,
 ומה אלה הלחק הטוב אשר תתן לנו
 בספרך הו? צדקת קורא נומד רי'
 נעים! אבל פלה נא לי בטובך ובגדל
 חסדך, וכאשר נשאה לעבודך כפי
 האויין ועד התג, כי אמנם לא מביד
 פירשנים אנוכי, לא מפיך מוסר ולא
 מוכיה בשער, ואף לא להשכילך
 או להצדיקך ולהסיב אתריותך
 גמפתי, לדברים כאלה וכאלה תרבה
 שליחים למקום, הרבה מביאים קני'
 אים נגשים ועקרים, מחוקידי הות
 ומצויקי הרבים; הרבה מטיפים מ'
 תוקנים ותרבות פשיחה, מתבוללים
 בתגמרים וכל מיני פרשנויות; הרי'
 בה יראים ומשכילים יארכו בכל
 (בכל) פנה, אלה להצדיק אלה

להשכיל בינה; - ואנוכי איש תם
 הנני, רק סופר פסוס, מספר ספר
 רים בעלמא, ורק משה שהיה ספר'
 תי לך הפעם, דברים כתיבה' (כל
 כתיבי מ.ד. בראנדשטר, ב, עמ'
 123-124).

דברים אלה שנאמרו במסגרת
 ספרות-בידונית אחת יפים למקר
 עם ולשפתם, הרצה להקיש פהם
 לכלל יצירתו, יבוא ויקיש, אך תר
 בה הראיה עליו פנאם של ספקטים
 סיפוריים אחרים, ברם, גם אם נה'
 יחס לדברי המספר כאל הצהרתו של
 בראנדשטר עצמו, יקשה עליו
 לקבל את דקרוו האחרונים בלא הסי'
 תייגות. אומנם מתאם הלוק של ה'
 הטעות והיבולייסיסיות הישירות כי
 סיפוריו בהשואה לסופרי השכלה
 אחרים בני זמננו, ואף על פי כן, אין
 לקבל את טענתו, שאחת לזרנות;
 לספר סיפור בעלמא, דהיינו, סיפור
 לשם סיפור בלבד, סיפור מעשה שי'
 היה, ותו לא. יצירתו של בראנד-
 שטר כעורה בעולמה של ספרות
 ההשכלה ויש לה את ואב בעיקר
 בחלקה האסירי. ספרות-של-גממה
 היא זו, שכן והגממות נשעה כי
 שודק התבונה האמנותית-הספרותית
 של ספרות ההשכלה העברית והיסי'
 קחיה התברתיים-ההינזכיים, אף על
 פי כן התגברו בכמה מסיפוריו של
 בראנדשטר היסודות האמנותיים
 על הנסיות המגממותי הארוקיאלי-
 יות. בכך נשעה והישישים - בנוסף
 על יציגותם לזמנם כמשקפים את
 המציאות היהודית, את הפרובלמטי'
 קה שבחיה היהודית תחת זיקתו
 של הפרס היהודי לשויתו - גם בני
 משמעות אמנותית וקומונית מעבר
 לזמנם, לקורא המודעי אנכי-הסעם,
 ששעמו אינו מוגבל ומסוכסם ליצי'
 רות דורו בלבד.

צורך היהודים

דרכו של בן-עמי פינגולד, בנ-

בואו לאספות סיפורי בראנדשטר
 שזה עתה יצאה לאור, בבידיקת הסר'
 פר וסיפוריו, יש בה ותרומה - בת'
 חומו המוגדר של כבוא מעין זה -
 להערכה מהותית ובקורתית של אחד
 מסופרי ההשכלה החשובים, ומאדם
 תבונה על האפשרויות והלכות כי
 מיטל נאחז בענף זה של היצירה
 העברית בדורות האחרונים. להציא
 את פינגולד וכן-פנאם, נדרשו והי'
 בקרים, בדרך כלל, לצורך התמוד
 האופייני לכתובתו של בראנדשטר
 (בגון רבינוח, שרשים, ויוסף קלוד'
 נר) ולבידותו (בניגוד לאסמיות
 גולפת של קרמי, פול ורטר),
 מבקרים אלה אמנם תבוינו בכך
 על צד השוב (אך שנוי במחלוקת)
 שביצירתו, ואולם אם נקבל הבונה
 זו ונתייחס אל יצירתו כאל סיפורת
 והומוריסטית גרידא, נבוא עצמנו
 מנועים מלידד לסוף יצירתו.

פינגולד מתייחס - ובדין -
 לאסמיות שביצירתו של בראנדשטר'
 כים הריחו בחון כמה היבטים אשר
 בים לדרכי האסמיות, תכונותיה
 הנושאת, עם שהוא מלתייע בכבה
 ספרייסוד בסוג סיפורתי זה. כבואו
 כולל, בנוסף על כך, שרשטים ספי'
 רותיים של תולדות חייו של הגברי'
 ליסות העברי וסקירת התפתחות ה'
 ספרותית, חלוקת יצירותיו לפי תקר'
 פות, והערכת כמה מסיפוריו.

כיצור רקע חלקי לסופר וליצירתו,
 המבוא, לעניו, צניני ומסכם. נר'
 אה, כי פינגולד שלט באומה המקר'
 רות הימניו הקשור בבראנדשטר,
 ואולם דומת, שלפיתים נעדרת רני-
 שות שיבוש בחומר זה; הסלק-
 ציה נאיית במקרים, ובחזאי תחי'
 מצו - כמה הוסימויות להצביע על
 קשרי-גומלין משמעותיים ביחתי עם
 ספרות ההשכלה העברית שקדמה ל'
 (המקי בעמוד 19, סור 4)

מ.ד. בראנדשטטר - "סופר פשוט"

(סוף מעמד 16)

תקופה זו. להלן אביא כמה דוגמות: פיינגולד מוכיח את התודעות של בראנדשטטר, לספרים היצוניים, כמסמך באוטוביוגרפיה הנזכרת. התוריד בחר להביא את בחי"ג נת העולם ובן המלך וה' זיר (עמ' 7 במהד' ז'רודות), ולא נתן דעתו, שבסוף אותו קטע מוכיח בראנדשטטר את ספרו של שטראל צהלין שלמה מול (במסעות בר' עמ' 101) שדרר המדיני כמסמך שראוי להשתעשע עליו; בספר דר' שרת זה יש גם ספרים אסתטיים אחרים המתארגנו מאד. ספרים אלה היו הראשונים שקראתי בשפת עבר הומה, שהשפיעו עלי הרבה בהחזיר השנונים (...). (ה' ד' א' ג' ז' ב' כ' ב' א' א' א' עמ' 365). במקום אחד מצד פיינגולד, אינם גימרו של בראנדשטטר, אינם יוצאים בתקופה זו מגריליב (...). ואסילו הם יוצאים, (...) הם שבים לבסוף לנקודת המוצא לארץ ג'ר' לציור" (17). והלא מרדכי קיז"ר חיסך (קרא: קיזוביץ) יצא, חוד - רעוב (66), וכן גם אבנר האמ"ר פורוס עוב (114), ולא זו בלבד, אלא שבראנדשטטר עצמו כתישרו יצוד היחידים כער גריליב מבקר תופ' עז זו בציני את שמותיהם של גר' ברויז שלו גימדי מאפו וסמולר' סקין, שאף הם לא דאגו לחיקוק מצב בני-צמם במקומותיהם. מחר מאד, שמוטיב כה חשוב כמסורת ההשכלה בתקופה הנודעת ישתבש. יחירה על כן, פיינגולד עצמו ברדש לציטטה זו (21) מבלי שיבחן במחירה.

במרדכי קיזוביץ מסב טרא פיינגולד דמות חובבת עליפי בראנדשטטר (18), ואולם הסופר לא ראה בה דמות שטלה חיוב, כאמור (אף על הרב התרדי שרגא והמתן האברה של מרדכי). ספרי דיומא מוכרים בני אד. רד והתורים' כמסרי השכלה הסרי ערך, מסעים. והתוריד (21), אך אינו מדקדק לבחון באיזה מהם המדובר, לסיפור הרזון למתנא קריסטו מוק' דשים שני עמדים שלמים, ולסיפור המעשה גופו תפקוד משמעותי ב' סיפור. האילו בדוגמה לספרי הש' כלה רצויים וטובים' הוא מביא את מ' ש' ל' י' ה' ו' ד' ל' ל' (21). ומ' עלים עין מרביאד' של מגולסון, אשר הודגש מיוחד (134).

שיבושים

האם דוגמת אלו מעידות על חסר רגישות מספקת (וכמובן, על כך גר' תן להתפלמס). הרי שדרכו בציטטן אינה מדקדקת. המובאות: מאמרי-ביוגרפיה אינן מדויקות: יש בן

תוכחות (מ'תהיים... 'שלום') - עמ' 7) ושינויים ("שמה" חקן ל' "ש" - וכו'), אך 7 שורות בהם שן שובש, "ש" ל. "שמה" - ג'יד, בד"ר, במקור, והפך ל. ג'וצובדני - ככתוב המקובל. עמ' 8, 9. - בטקסטים עצמם הוכנס הכתיב ה' מודני - חו וכוזו של בית הטר' צאת, אמנם, אך ניתן להלוק על דרך הכתיב מובן, שיש להעיר השומע לבו של הקורא לשינוי זה. אך בגר' סף על כך, המהדירים שינו לא רק את הכתיב, אלא גם את ההודעות שבמקור, את פיוור האותיות, כפי שנדעסו בהשחר ובמחודדות ה' אחרות של כתבו.

מציאות וסיבשים מצויים הן במ' ברא והן בטקסטים, האעל על כמה מהם: עמ' 20: שהוש = שטוא;

22: הפרה 30, הספרות ולאסינדיה III-111-112 ולא הערביות 111-112: 25 שחל = ששול: 26: דוקס רוב' דולס' = דוקסור בודלס' [שם ה' יסוד במקורו: ד'קסור פ'אסר בר' דלס']; 27: סדר ההשרת משובש; 29: אירתיא דעה = דקת? עמ' 67: מיסאר הפרה 12 תשמט, ואילו ה' הפרה העבריה לעמוד תבא: 116: ראש הפרק נקרא 'תולדות הרמב"ן, והקראת תומים ישאל מה ענין ה' רמב"ן לכאן. כמובן, הכוונה לתול' דוח והמבטני - משה כן מנסה, מגולסון - כקיצור שם הביוגרפיה של יצחק אייכל: דמותו של מגולסון אכן מרחפת עלי-פני הסיפור. באר' שורה) שה' נוספה המלה ימי' (שורה 17) לשיפור ושיפור, בלא כל ציון מתאים; 153: מיספ' הפרק הוא ט'

ולא ד'. יש להצטרף על שבשאות שגם לו, ולהתירע על הנצחא רשלונית של דברי דופס, שאין לה כל הצדקה. כל שיטבוך, שתוברים דלפול אינם חסר בים, אינו יודע מהו אחריות למלה המודפסת; מהזרה, בלתי מדאית' אין פירושה מהזרה מאכשת. אולי בהזדמנות זו ראוי להביא את דבריו של ביאליק, בעל רעיון הבינוס, שספריית דורות אמנם אר' זה מחייבת להגשימו, על כל פנים משתלית היא כנראה לבצע כמה מ' סעיפיו: כל עמדת הכנוס (...). צריכה להיות מדעית בשרשה הנע' למ ותפולרית בצורתה המגולה (...). התבאים הרצויים לכך הם: משטות, צמצום, דיוק, הוירות ובהירות (ה' ספר העבריי).